

Марія Пентилюк
доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
мовознавства Херсонського державного університету,
заслужений діяч науки і техніки України, м.Херсон

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА

Анотація. Стаття присвячена аналізу стратегічних орієнтирів розвитку сучасної методики навчання української мови в середніх і вищих навчальних закладах та підготовці майбутнього вчителя-словесника.

Ключові слова: стратегічні орієнтири, особистісно орієнтоване навчання, когнітивна і комунікативна методика навчання мови, педагогічні технології, професійно-методична підготовка сучасного вчителя.

Аннотация. Статья посвящена анализу стратегических ориентиров развития современной методики обучения украинскому языку в средних и высших образовательных учреждениях и подготовке будущего учителя-словесника.

Ключевые слова: стратегические ориентиры, личностно ориентированное обучение, когнитивная и коммуникативная методика обучения языку, педагогические технологии, профессионально-методическая подготовка современного учителя.

Summary. This article analyzes the strategic orientations of modern methods of teaching Ukrainian language in secondary and higher education and training of the future teacher-philologist.

Key words: strategic goals, learner centered teaching, cognitive and communicative method of language teaching, educational technology, professional and methodical preparation of modern teacher.

Інтенсивний науково-технічний прогрес, викликані ним суспільні й соціальні зміни спричинили формування нового типу суспільства, у якому центральне місце мають посідати наука й освіта, а в соціальній структурі провідну роль відігравати вчені й фахівці з високим рівнем професійної компетентності. Відповідно нове суспільство висуває й нові вимоги до освіти та підготовки педагогічних кадрів. У цьому процесі важливе місце займають учителі-словесники, покликані виховувати духовно багату, інтелектуально розвинену особистість з високим рівнем мовленнєвої культури.

Підготовка таких учителів потребує нових підходів і стратегій, що відповідають запитам сучасного суспільства.

Навчання української мови в Україні, зокрема в південно-східному регіоні, є нагальною проблемою, що викликає інтерес, привертає постійну увагу вчених і вчителів. Виховати в молодого покоління повагу і любов до української мови як рідної і державної, забезпечити якісне володіння нею в усіх сферах суспільного життя – завдання, що потребує нових підходів до сприйняття й розуміння ролі мови в суспільстві, оновлення й розбудови методики її навчання у всіх типах освітніх закладів – середніх і вищих.

Національною доктриною розвитку освіти в Україні, новим Державним стандартом повної і базової освіти передбачено осучаснену підготовку майбутнього вчителя й відповідно вдосконалення навчально-виховного процесу в середній та вищій школі. Реалізація пріоритетних завдань освіти спонукає до пошуків нових орієнтирів, звернення до особистості учня і студента з їхніми запитам, потребами та інтересами. Такий підхід у педагогічній літературі дістав назву гуманістичного, або пошукового, в основу якого покладено сприйняття навчально-виховного процесу як вільного зростання, розвитку особистості. Відповідно до нього основним завданням учених-лінгводидактів є сприяння активізації пізнавальної активності студентів, створення умов для їх розвитку, самонавчання, якісної підготовки учителів-словесників. Метою навчання має бути не отримання

знань як сукупності фактів, а формування всебічно розвиненої особистості – інтелектуально багатого, висококультурного, професійно компетентного спеціаліста. Завдання вищої школи – надання можливості саморозвитку особистості, сприяння пошуку власної індивідуальності, самореалізації, що є головним у мовній освіті і професійній підготовці педагогічних кадрів.

Аналіз дидактичної і методичної літератури засвідчує, що проблеми оновлення методики навчання української мови є актуальними і цікавлять багатьох дослідників (О. Біляєв, М. Вашуленко, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Донченко, В. Дороз, І. Дроздова, С. Караман, О. Любашенко, Л. Мамчур, Я. Мельничайко, Л. Паламар, К. Плиско, Г. Шелехова та ін.). Предметом їхніх досліджень є зміст, методи, форми, засоби навчання української та інших мов і професійна підготовка вчителя-словесника.

У пропонованій статті ставимо за мету визначити й схарактеризувати стратегічні орієнтири розвитку сучасної методики навчання української мови в середній та вищій школі і найголовніші аспекти підготовки сучасного вчителя-словесника, що забезпечують його професійну компетентність.

Методика навчання української мови є безпосереднім відображенням тих підходів, закономірностей і принципів, які вже набули узагальненого характеру і є предметом лінгводидактики: мета методики полягає в “переведенні” теоретичних положень загальнодидактичних закономірностей у площину конкретних педагогічних явищ.

В основу сучасних наукових досліджень покладено положення, які лінгводидактика конкретизує й визначає:

- варіанти розвитку мовної особистості засобами конкретної мови;
- вибір цільовизначень навчання окремої мови залежно від рівня розвитку мовної особистості;
- вибір методів, прийомів і засобів, удосконалення технологій навчання;

- шляхи подолання суперечностей між керованим і природним набуттям мовних та мовленнєвих знань окремої мови й оволодіння комунікативною компетентністю.

Ці положення стимулюють вибір тематики наукових досліджень, їх об'єкт і предмет, організацію дослідної роботи та критерії їх результативності.

Сучасний навчально-виховний процес у середній та вищій школі ставить за мету опанувати вербальне спілкування, а предметна методика прагне визначити орієнтири, підходи, встановити закономірності, методи, прийоми й засоби навчання мови. У лінгводидактиці розробляються технології, методи і прийоми навчання основних аспектів мови (особистісно орієнтованого, компетентнісного, когнітивно-комунікативного, діяльнісного) та видів мовленнєвої діяльності (рецептивного й продуктивного мовлення) тощо.

Методика української мови в середньому й вищому навчальному закладі має свої спільні й відмінні закономірності розвитку. Сучасний соціальний запит зумовлює постановку перед вищою школою завдань цілеспрямованого навчання студентів ґрунтовних умінь – умінь будувати мовленнєвий твір, створювати текст, володіти риторично-професійним мовленням, що має задані мовностилістичні ознаки й характеризується досить високим рівнем експресивного впливу на читача або слухача. Це завдання настільки складно розв'язується педагогічною практикою, наскільки легко декларується в нормативних документах. Проблема полягає в тому, що студент / учень має співвіднести запрограмований у тексті смисл (рецептивний вид мовленнєвої діяльності) із способами його опредмечування (продуктивний вид мовленнєвої діяльності). Це одне з найскладніших співвідношень мовної особистості. Тому організація такої діяльності вимагає серйозного проєктивного етапу – вироблення навчальних стратегій, своєрідних орієнтирів та їх застосування в навчально-виховному процесі як у середніх, так і вищих навчальних закладах.

Стратегія як лінгводидактичне поняття охоплює декілька рівнів суб'єктної взаємодії в навчанні: 1) прогнозу; 2) дій та операцій; 3) цілевизначення (рівень навчальної мети); 4) визначення змісту навчання; 5) вибір способів діяльності та способів спілкування викладача і студента.

У цьому розумінні стратегія представляє проект навчання, ті ресурси і той результат, які очікуються в навчанні.

Лінгводидактичні стратегії ґрунтуються на актуальному нині підході, що передбачає єдність викладання й учіння навчально-пізнавальної діяльності учнів і студентів. Ця єдність визначає та організує всю систему дидактичних відношень і забезпечує її цілісність. Педагогічний процес здійснюється в цілеспрямованій діяльності суб'єктів навчання, що забезпечує суб'єктно-суб'єктні відношення викладача (учителя) й студентів і учнів. Дидактичне відношення виникає тоді, коли керована та усвідомлена діяльність спрямовується відповідно до розробленого й узгодженого проекту. Взаємозв'язок елементів системи наукових знань про діяльність у навчальному процесі – це необхідна умова розвитку лінгводидактики, методики вивчення окремих мов, концепції лінгводидактичних стратегій, що лягло в основу наукових пошуків учених-методистів (Н.Голуб, О.Горошкіна, В.Дороз, І. Дроздова, С. Караман, О.Кучерук, О. Любашенко, А.Нікітіна й ін.).

Визначення стратегічних орієнтирів у середньому та вищому навчальному закладі є актуальним напрямом, оскільки він забезпечує розв'язання конкретних дидактичних завдань і наукового пізнання загалом. Застосування стратегій у процесі оволодіння мовою в середній та вищій школі спрямоване на передбачуваний кінцевий продукт навчальної діяльності – висловлювання, текст, спілкування. Тому лінгводидактична стратегія навчання мови ґрунтується передовсім на комунікативній та прагматичній функціях мови, що лягло в основу наукових досліджень сучасних лінгводидактів.

Найголовніші орієнтири цих стратегій – особистісно орієнтоване навчання, когнітивна й комунікативна методика навчання української мови в середній та вищій школі, компетентнісний, культурологічний та кроскультурний аспекти, зміст і технології професійної підготовки учителів-словесників, сучасні технології навчання мови в різних освітніх закладах, шляхи формування комунікативної компетентності та її складників (мовної, мовленнєвої, соціокультурної, діяльнісної (стратегічної) тощо), концептуальні засади профільного й допрофільного навчання української мови у 11-річній середній школі та ін.

Особливою увагою вчених користуються сучасні підходи до навчання мови та принципи їх реалізації. Одним із таких є особистісно орієнтоване навчання. Воно передбачає виховання мовної особистості, формування в неї таких якостей, як духовність, високий рівень інтелектуального, морально-етичного й культурного розвитку. Особистісно орієнтоване навчання, – на думку академіка І.Беха, – «утілює демократичні, гуманістичні положення щодо формування і розвитку підростаючої особистості, для якої свобода й соціальна відповідальність виступають домінуючими життєвими орієнтирами [1, с.5]».

Ідеї особистісного навчання як суб'єкт-суб'єктного процесу в науковий обіг увійшли ще у 80-х роках ХХ століття, коли активно почали пропагувати виховання особистості учня, зокрема мовної і мовленнєвої, коли сформувався особистісний підхід до навчання і виховання. За О.Пехотою, це певний методологічний інструментарій, що має підґрунтям сукупність вихідних концептуальних положень, цільових настанов і відповідних засобів, які забезпечують гармонійний розвиток особистості в умовах сучасної системи освіти [10]. Зрозуміло, що такий розвиток забезпечує насамперед мовна освіта, яка охоплює всі етапи навчання людини – від дошкільного періоду до післядипломного.

Особистісно орієнтоване навчання забезпечує послідовне ставлення педагога до учня як до особистості, самосвідомого відповідального суб'єкта

власного розвитку та суб'єкта виховної взаємодії. Така взаємодія відбувається під час особистісного спілкування. Повноцінне становлення мовної особистості неможливе без духовно розвивального спілкування, бо воно є природним для навчального процесу як у середньому, так і у вищому освітньому закладі.

Майбутній учитель-словесник ще під час навчання в школі формує особистісні якості мовця, а у вищій їх удосконалює й засвоює методичні основи формування мовної особистості учня. Орієнтація студентів на власне особистісне самовдосконалення й організацію в майбутній професійній діяльності особистісного саморозвитку учнів – одне з навчальних завдань сучасної лінгводидактики. Особистісно орієнтоване навчання мови характеризується подвійною спрямованістю: з позиції студента як людини, якій необхідно набувати якостей повноцінної мовної особистості, здатної самореалізуватися в різних комунікативних умовах залежно від ситуації, змісту спілкування, складу мовців, мовленнєвої поведінки тощо, та з позицій майбутнього викладача / учителя, який має засвоїти технологію формування мовної / мовленнєвої особистості учня й виховання в ньому таких якостей, як духовність, морально-етична поведінка, високий рівень культури мовлення та ін.

Загальний висновок зі сказаного: у процесі особистісно орієнтованого навчання мови забезпечується розвиток і саморозвиток особистості студента, становлення його педагогічної компетентності та фахової майстерності в майбутній професійній діяльності.

Унаслідок особистісно орієнтованого навчання відбувається подальший розвиток особистісних функцій студентів, набутих ще в середній школі: гуманістична, культуромовна, соціальна, мотиваційна, рефлексивна, смислотворча та ін. Повноцінно функціуюча мовна особистість здатна швидше знайти своє місце суспільстві й бути йому корисною.

Визначальними для особистісно орієнтованого підходу є розвивальне діалогічне спілкування, на чому наголошують І.Бех, Л.Мамчур, О.Трифорова

та ін. Це означає, що оволодіння майбутнім учителем компетентністю в педагогічному спілкуванні – запорука успіху в навчальній діяльності, метою якої є формування й розвиток мовної особистості учня. До сказаного додамо, що особистісно орієнтоване навчання і виховання – новий тип цього процесу, сутність якого полягає в подоланні суперечностей між навчанням і вихованням «для всіх» і «для кожного» на основі апеляції до особистості, її свідомості, життєвого досвіду, індивідуального творчого потенціалу учня / студента.

Як констатує «Енциклопедія освіти» [5, с. 625], особистісно орієнтований підхід у навчанні, розвитку й вихованні особистості – це один із провідних підходів сьогодення, який передбачає звернення до універсалу соціально-гуманітарних наук і спирається на фундаментальні філософські, психологічні ідеї про людину і процеси її індивідуально-особистісного розвитку.

Стратегічними орієнтирами у фаховій підготовці майбутнього вчителя-словесника є оволодіння комунікативною й когнітивною методиками навчання української мови. Одразу зазначимо, що це нові орієнтири в українській лінгводидактиці, тому шкільна мовна освіта не могла забезпечити майбутнім студентам систему вмінь і навичок комунікативного і когнітивного плану.

Основи цих методик ще в стані наукових досліджень, і вчителі оволодівають ними здебільшого спонтанно, через ознайомлення з їх основними положеннями, викладеними в окремих публікаціях (О. Горошкіна, І. Дроздова, Л. Мамчур, А. Нікітіна, М. Пентиліук, Т. Симоненко та ін.).

Комунікативна й когнітивна методики навчання української мови потребують глибокого осмислення концепцій мовної освіти та профільного навчання, ідей нового Державного стандарту базової й повної загальної середньої освіти, концептуальних засад нових програм з української мови.

Лінгводидактичні основи підготовки студентів-філологів визначають систему знань про предметну галузь, основною методичною категорією якої виступає підхід, від якого відштовхуються дослідники в процесі формулювання основних концептуальних положень сучасної лінгводидактики, спираючись на лінгвістичні, дидактичні, соціолінгвістичні, психологічні й психолінгвістичні засади навчання. Увага до цих чинників визначає значущість концепцій комунікативної та когнітивної методик [9].

Актуальність комунікативної методики навчання української мови зумовлена необхідністю мовленнєвої підготовки випускників середніх та вищих закладів освіти, забезпечення високого рівня їхньої комунікативної компетентності.

Комунікативна методика зорієнтована на посилення практичної спрямованості змісту навчання мови, надання пріоритету формування в учнів умінь і навичок спілкуватися в різних сферах суспільного життя. Своєрідність цієї методики полягає в оволодінні учнями всіма формами і видами мовленнєвої діяльності з метою спілкування.

На нашу думку, основними положеннями комунікативної методики навчання української мови в середній школі є:

- лінгвістична наука про мову і мовлення та їх функції у спілкуванні;
- теорія мовленнєвої діяльності;
- мовленнєве спілкування та його різновиди;
- інтерактивне навчання й текстова основа уроків;
- комунікативна, мовленнєва, мовна, соціокультурна й діяльнісна (стратегічна) компетентності учнів.

Ці положення залишаються суттєвими й для студентів, бо потребують подальшого вдосконалення їхніх професійно-комунікативних умінь і навичок. Вони визначають теоретичний і прагматичний напрями реалізації комунікативної методики в навчальному процесі середніх закладів освіти. Як ми вже зазначали, провідними в цьому процесі постають особистісно

орієнтований, когнітивно-комунікативний, діяльнісний, функційно-стилістичний, соціокультурний, етнолінгвістичний та інші підходи.

На нашу думку, теоретичною базою комунікативної методики навчання української мови є усвідомлення сутності понять мова, мовлення, мовленнєва діяльність і спілкування. Останнє є стрижневим у її реалізації. Спілкування – це складний і багатогранний процес, що одночасно виступає як процес взаємодії співрозмовників, інформаційний процес, ставлення людей один до одного і як процес взаємовпливу і співпереживання та взаєморозуміння.

Комунікативна методика спирається на загальні закономірності навчання української та інших мов – постійну увагу до матерії мови, її звукової системи; оцінку виражальних можливостей рідної мови; розвиток мовного чуття, дару слова; випереджальний розвиток усного мовлення; залежність мовленнєвих умінь і навичок від знань граматики і словникового складу мови [9, с.71–80]. Кожна з цих закономірностей по-різному виявляється в процесі навчання української мови, а тому врахування їх допоможе вчителю / викладачеві ВНЗ якісно реалізувати основні ідеї комунікативної методики.

Оновлення змісту мовної освіти вимагає трансформації й удосконалення технологій навчання української мови, розробки інноваційних методик, спрямованих на формування мовної особистості, адаптованої до конкретних соціальних умов. Система мовної й мовленнєвої підготовки сучасного випускника школи й ВНЗ, зумовлена станом і тенденціями розвитку суспільства, повинна відповідати його запитам. На часі теоретична розробка й практичне втілення антропоорієнтованих методик, зокрема когнітивної методики навчання української мови, під якою розуміємо сукупність взаємопов'язаних та взаємозумовлених способів і засобів опанування мовних одиниць як основи пізнання й формування концептуальної та мовної картин світу і певного результату створення образу світу в уяві кожного учня й розширення цієї уяви в кожного студента.

Ця ідея знайшла відображення в новому Державному стандарті базової і повної середньої освіти, де, зокрема, відзначено, що стратегічно важлива для мовного компонента комунікативна компетентність, яка є невід'ємним складником структури змісту освіти, передбачає оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності, навичками використання мови в різних сферах і ситуаціях [3, с. 9]. До сказаного додамо, зростає необхідність «застосовувати загальнонавчальні, творчі вміння в різних життєвих і навчальних ситуаціях спілкування, користуватися комунікативними стратегіями, стратегіями співпраці й співробітництва [5, с.30]». Комунікативна діяльність є однією з провідних у навчанні української мови, якій передує пізнавальна (когнітивна).

Актуальність когнітивної методики навчання української мови зумовлена все ще недостатнім рівнем комунікативної підготовки учнів / студентів та сформованості в них умінь застосовувати мовні знання в конкретних життєвих ситуаціях.

Когнітивна методика передбачає посилення практичної спрямованості змісту предмета „Українська мова”; зміну акцентів у навчальній діяльності, спрямованих на інтелектуальний розвиток учнів за рахунок зменшення репродуктивної діяльності; моделювання навчальних ситуацій, що спонукають до різних видів мовленнєвої діяльності; збільшення питомої ваги завдань, що стосуються пояснення подій, явищ, вчинків людей тощо та способів і засобів їх вербального відтворення. Для вищої школи важливість когнітивної методики виявляється в орієнтації на розвиток лінгвістичної ерудиції, професійної компетентності й формування вмінь самостійної роботи з науковими джерелами, удосконалення навичок лінгвістичного аналізу тексту.

Когнітивна методика навчання мови зумовлена необхідністю переосмислення основних завдань засвоєння учнями / студентами української мови, переакцентацією мети мовної освіти з формування лінгвістичної компетентності на комунікативну, що є головною ціллю

шкільної мовної освіти в Україні. Тому у вищій школі паралельно співіснують вимоги до майбутнього філолога – глибоке осмислення й засвоєння лінгвістичної теорії та подальше вдосконалення мовленнєвих здібностей і комунікативної компетентності. Для студентів така переакцентація недоцільна.

Своєрідність цієї методики полягає в тлумаченні навчальних мовних одиниць як концептів – носіїв етнокультурної інформації, особливих сигналів конкретного світу. Метою когнітивної методики є опанування учнями й студентами мовних одиниць як концептів – глибинних значень розгорнутих змістових структур тексту, що є втіленням мотивів та інтенцій автора, з метою формування умінь адекватного сприйняття текстової інформації та створення власних (усних і письмових) висловлювань відповідно до комунікативної мети й наміру, розвитку пізнавальної активності учнів / студентів, підвищення їхнього інтересу до вивчення української мови, виховання національної самосвідомості, поваги до мовних традицій українського народу й бажання наслідувати естетичні й етичні норми спілкування.

Для реалізації когнітивної методики навчання мови провідними постають соціокультурний, комунікативно-діяльнісний, функційно-стилістичний, компетентнісний, особистісно орієнтований підходи, упровадження яких можливе за умови навчання на текстовій основі, оскільки текст є носієм інформації, засобом пізнання довкілля, формування в мовця національно-мовної картини світу.

Професійно-методична підготовка сучасного вчителя-словесника складається із засвоєння ним традиційної методики навчання української мови, її теоретичних положень, практичних рекомендацій та оволодіння новими науково-практичними надбаннями, яких набула ця наука в період відродження національної школи і перебудови освіти в Україні.

Розвиток і вдосконалення загальноосвітньої та вищої школи, створення нових типів шкіл – ліцеїв, коледжів, гімназій, колегіумів – спричиняють усе

нові й нові проблеми щодо змісту й організації навчання української мови, методичного забезпечення її викладання, що ставить нові вимоги до підготовки вчителів-словесників.

Ураховуючи, що майбутній учитель потребує серйозної методичної підготовки, орієнтації в набутках сучасної лінгводидактики, з'явився ще один стратегічний орієнтир – створення підручників і посібників, автори яких прагнуть доповнити існуючі методики тією науковою інформацією, що відображає інноваційні процеси й нові технології навчання української мови. Сучасні лінгводидакти не обійшли увагою і школи нового типу, що об'єднують дітей, зацікавлених в одержанні середньої освіти, і в професійному спрямуванні, де методика навчання мови має свою специфіку, а відтак і підготовка учителів виділяється певними особливостями.

У результаті наукових пошуків досліджено й апробовано окремі стратегії й технології навчання державної та рідної мови в загальноосвітній та профільній школах з українською, російською та іншими мовами викладання, у ВНЗ філологічного й нефілологічного профілів.

Отримані результати свідчать, що навчання рідної та державної мов в Україні стає ефективнішим за умов:

- розробки технологічно досконалого змісту навчання мови в школі та ВНЗ (варіативних, уточнювальних, авторських програм);
- активного мовленнєвого розвитку учнів і студентів, що забезпечується створеними в процесі дослідження методичними системами;
- застосування модульних та інтерактивних технологій у навчальному процесі середньої та вищої школи;
- застосування нових технологій у професійній підготовці майбутнього вчителя-словесника;
- формування мовної особистості учня й студента із позитивною стійкою мотивацією оволодіння й користування рідною й державною та іншими мовами;

- методичного забезпечення навчального процесу новими підручниками, посібниками та іншими засобами навчання.

Експериментальна перевірка результатів досліджень, їх апробація й популяризація через наукові конференції, публікації статей у наукових збірках, видання підручників і посібників розширює уявлення вчителів і викладачів ВНЗ про стратегічні орієнтири й технологію навчання мови в середній і вищій школі, шляхи вдосконалення комунікативної компетентності учнів та професійно-комунікативної компетентності майбутніх учителів-словесників.

Література

1. Бех І.І. Виховання особистості : у 2 кн. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади / І.І.Бех. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
2. Горошкіна О. М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю : монографія / О. М. Горошкіна. – Луганськ : Альма-матер, 2004. – 362 с.
3. Державний стандарт базової та загальної середньої освіти в Україні // Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. – К. : Педагогічна преса, 2012. – № 4–5. – 64 с.
4. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів ВНЗ / І. П. Дроздова. – Харків : ХНАМГ, 2010. – 320 с.
5. Енциклопедія освіти / Акад.пед.наук України; (головний ред. В.Г.Кремень). – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
6. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К. : Ленвіт, 2003. – 261 с.
7. Любашенко О. В. Лінгводидактичні стратегії: проектування процесу навчання української мови у вищій школі : монографія / О. В. Любашенко. К. : Аспект–Поліграф, 2007. – 296 с.
8. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах /

- колектив авторів за редакцією М.І.Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2009. – 400 с.
9. Пентилюк М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : зб. статей / М.І.Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2011. – 256 с.
 10. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб.; за ред.. І.І.Зязюна, О.М.Пехоти. – К. : А.С.К., 2003. – 240 с.
 11. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах : модульний курс / колектив авторів за редакцією М.І.Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2011. – 302 с.
 12. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / колектив авторів за редакцією М.І.Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2003. – 149 с.